

Lausunto Pirkanmaan vaihemaakuntakaavaluonnoksesta

Kunnanhallitus 07.08.2023 § 196
832/10.02.00/2021

Valmistelija yleiskaavoittaja Sini Suontausta

Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan tavoitteena on tukea pirkanmaalaisen luonnon monimuotoisuutta ja elonkirjoa, sekä vahvistaa edellytyksiä kestäväälle energiantuotannolle maakunnan alueella. Vaihemaakuntakaavaluonnos ja sen valmistelu- ja selvitysaineisto on nähtävillä 8.5.-30.6.2023 ja niistä mahdollista antaa palautetta 30.6.2023 mennessä. Lempäälän kunta on saanut lausunnon jättämiseen lisäaikaa 8.8.2023 asti.

Luonnoksesta saadun palautteen perusteella ratkaisuja tarvittaessa muokataan ja täydennetään ja vaihemaakuntakaavan ehdotus on määrä asettaa nähtäville ja lausunnoille syyskaudella 2023. Tavoitteena on, että maakuntavaltuusto voi hyväksyä vaihemaakuntakaavan kesällä 2024.

Elonkirjo

Vaihemaakuntakaavassa osoitettavilla luontoarvoja koskevilla kaavaratkaisuilla pyritään edistämään maakunnan arvokkaiden luontoalueiden säilymistä sekä luontoarvojen huomioimista osana alueiden yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja alueidenkäyttöä. Vaihemaakuntakaavassa osoitettavilla uusilla viherrakenteen kaavamerkinnöillä pyritään edistämään luonnon monimuotoisuutta sekä maakunnan ekologisen verkoston kytkeytyvyyttä.

Luonnon monimuotoisuus

Pirkanmaan Elonkirjo ja energia - vaihemaakuntakaavassa osoitetaan uusilla luontoarvoja koskevilla kaavamerkinnöillä alueita, jotka maakuntakaavan taustaselvityksissä tunnistettiin merkittäviksi joko uhanalaisten laji- ja luontotyyppiesiintymien tai laaja-alaisten monimuotoisten metsäalueiden perusteella. Vaihemaakuntakaavassa esitettävät luonnon monimuotoisuutta koskevat kaavamerkinnät täydentävät maakunnallista ekologista verkostoa, jonka perusta muodostettiin vuonna 2014 valmistuneessa Pirkanmaan ekologinen verkosto -selvityksessä.

Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 luonnon ydinalueet on jaoteltu kahden eri merkinnän piiriin: maa- ja metsätalousvaltaisiksi alueiksi, jotka ovat ekosysteempipalvelujen kannalta merkittäviä (MK) sekä luonnon monimuotoisuuden ydinalueiksi. Nyt valmisteilla olevassa vaihemaakuntakaavassa edellä mainittujen merkintöjen lisäksi osoitetaan uusi siniviherluonnon monimuotoisuuden ydinalueen kaavamerkintä ja sen kehittämissuositus. MK ja luonnon monimuotoisuuden ydinalue - kaavamerkintöjen suunnittelumääräykseen ja kehittämissuositukseen ei vaihemaakuntakaavassa tehdä muutoksia. Vaihemaakuntakaavassa kyseisillä kaavamerkinnöillä osoitetaan ainoastaan uusia, maakunnallisesti merkittäviksi tunnistettuja luontoalueita, jotka sijaitsevat pääosin laaja-alaisten luonnonsuojelualueiden ja valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelma-alueiden ulkopuolella. Vaihemaakuntakaavassa osoitettavat edellä mainitut kaavamerkinnät eivät rajoita alueen maa- ja metsätaloustalokäyttöä.

Uutena luonnon monimuotoisuuden ydinalue -kaavamerkinnällä on osoitettu Lempäälässä Mäyhjärvi-Pitkälä-alue.

Uudella sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalue -kaavamerkinnällä osoitetaan alueet, jotka ovat maakunnallisesti arvokkaiksi tunnistettuja vesistöjen ja virtavesien sekä niiden läheisten maa-alueiden muodostamia kokonaisuuksia. Sinivierluonnon monimuotoisuuden ydinalue -kaavamerkintä on osoitettu Lempäälässä Höytämönjärvi-Koipijärvi-alueelle, ja osin myös seuraavat ydinalueet ulottuva Lempäälän kunnan puolelle: Mantereenjärven alue ja Vanajanselkä-Konho-Kärjenniemi -alue.

Luonnonsuojelu

Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa osoitetaan myös ajantasaiset tiedot uusista valtionmaille tai yksityismaille perustetuista luonnonsuojelualueista, valtakunnallisista lehtojen, lintuvesien, rantojen, soiden sekä vanhojen metsien luonnonsuojeluohjelma-alueista, koskiensuojelulla suojelluista koskista sekä Metsähallituksen omalla päätöksellä suojeluun varatuista alueista. Päivityksen myötä Lempäälän uusimmat perustetut luonnonsuojelualueet pääsevät maakuntakaavakartalle.

Perinnebiotoopit

Perinnebiotoopit ovat luonnoilta, kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaita alueita, jotka kuvaavat aikansa maankäytön tapoja. Niiden kulttuurivaikutteiset luontotyypit edustavat maaseudun arvokasta ja monimuotoista luontoa. Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaille perinnebiotooppikohteille osoitetaan maakuntakaavamerkintä, jolla pyritään edistämään alueiden luontoarvojen ja kulttuuriympäristöarvojen säilymistä. Inventoiduista kohteista valtakunnallisesti arvokkaita on 12 aluetta ja maakunnallisesti arvokkaita 59 aluetta. Yksi näistä kohteista sijoittuu Lempäälän Mäyhjärven pohjoispuolelle.

Arvokkaat geologiset muodostumat – Ei ole Lempäälässä

Pohjavedet

Vaihemaakuntakaavassa kumotaan Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 osoitetut, osittain vanhentuneet pohjavesialueet ja ajantasaiset alueet osoitetaan päivitetyllä merkinnällä ja määräyksellä. Vaihemaakuntakaavassa pohjavesialueiden osoittamisen tavoitteena on edistää pohjavesien suojelua. Maakuntakaavan kautta tieto pohjavesialueista ja niiden tilasta toivotaan siirtyvän yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Vaihemaakuntakaavaluonnoksessa on todettu Lempäälän Hennerin, Mäyhjärven sekä Leukamaan pohjavesialueet.

Suosittu luontokohteet

Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 merkinnät ”taajamatoimintojen alue” ja ”keskustatoimintojen alue” eivät suoraan suunnittelumääräyksessään nosta esiin lähivirkistystä. Keskustatoimintojen alueiden kaavamääräyksessä myöskään luonto- ja maisema-arvot eivät ole erikseen esillä. Vaihe-maakuntakaavalla täydennetään näitä

kaavamääräyksiä, jotta ne tukevat paremmin lähivirkistystä sekä luonto- ja maisema-arvojen säilymistä.

Väylien estevaikutus

Pirkanmaalla eläimille estevaikutusta aiheuttavaksi yhdeksi liikenneväyläksi on tunnistettu Lempäälässä valtatie 3 välillä Kulju–maakuntaraja. Erillisen kaavamerkinnän sijaan estevaikutukseltaan merkittävimmät väylät on osoitettu yleismääräyksissä, tavoitteena huomioida estevaikutuksen minimointi tie- ja rataverkon muiden kehittämis- ja parantamistoimien yhteydessä. Estevaikutusta vähentäviä ratkaisuja ovat esimerkiksi vihersillat, eläintunnelit, maaston erityispiirteiden hyödyntäminen sekä ihmisten yli- ja alikulkurakenteiden toteuttaminen sellaisina, että myös eläimet kokevat niiden käytön luontevaksi. Suunnittelumääräyksissä ei linjata, mikä ratkaisu on missäkin tapauksessa suositeltava, vaan edellytetään estevaikutuksen vähentämistä tarkoituksenmukaisimmilla menetelmillä. Oikeiden ratkaisujen määrittäminen edellyttää taustaselvitykseen tukeutuvaa, yksityiskohtaisempaa selvitystyötä.

Arvokkaat maisema-alueet

Vuonna 2017 hyväksytyssä Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 osoitettiin päivitysinventointeihin perustuen valtakunnallisesti arvokkaaksi esitetyt (Ma) ja/tai maakunnallisesti arvokkaat (Mam) maisema-alueet. Näiden lisäksi omalla merkinnällään osoitettiin valtioneuvoston vuoden 1995 periaatepäätöksellä valitut valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Mav). Nyt laadittavana olevassa Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa päivitetään valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden kaavamerkintöjä valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alue inventoinnin (VAMA 2021, valtioneuvoston päätös 18.11.2021) perusteella ja samalla selkeyttää merkintöjen luettavuutta ja ymmärrettävyyttä. Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, Vesilahden kulttuurimaisema, ulottuu Vesilahden lisäksi myös Lempäälän ja Pirkkalan kunnan puolelle. Maisema-alueet ovat paikoitellen taajaman kanssa päällekkäisiä. Samoin joissakin kohdin arvokas kulttuurimaisema ja taajama-alueen reuna lomittuvat. Tällöin on katsottu, että taajama voi täydennysrakentua tai laajentua arvokkaaseen kulttuurimaisemaan, mutta maiseman ja rakennusperinteen säilymisen ehdoilla. Ehdot tarkentuvat, kun taajamaa aletaan suunnitella.

Uudet luontokohteet - Ei ole Lempäälässä

Energia

Tuulienergia – Ei ole osoitettu tuulienergiatuotannon alueita Lempäälään

Turvetuotanto – Ei ole osoitettu turvetuotantoon liittyviä merkintöjä Lempäälään

Aurinkoenergia

Vaihe-maakuntakaavaprosessin aikana ei ole nähty tarkoituksenmukaiseksi toteuttaa laajaa, paikkatieto-pohjaista selvitystä, jossa olisi tutkittu maakuntatasolla aurinkoenergiatuotantoon soveltuvia alueita. Toistaiseksi on linjattu, että maakuntakaavassa ei osoiteta aurinkoenergia-alueita kaavakartalla. Sijainteja pyritään ensisijaisesti löytämään jo maankäytön piirissä olevilta alueilta tuotannollisen peltopinta-alan tai hiilinieluna toimivien alueiden sijaan. Kaavamääräyksissä on

huomioitu potentiaaliset, jo olemassa olevia, alueet, joihin aurinkoenergiatuotantoa voitaisiin sijoittaa. Aurinkoenergiatuotantoa edistetään kaavassa yleismääräyksellä, jossa huomioidaan hajautetun energiantuotannon tarpeet. Lisäksi aurinkoenergian edistäminen on otettu osaksi teollisuusalueiden suunnittelumääräystä.

Vety

Vetytalouden alueita ei ole osoitettu Lempäälään. Vaihemaakuntakaavaprosessin edetessä ollaan edelleen avoimia uusille nostoille vetytalouden edistämiseksi kaavoituksen keinoin. Tältä osin seurataan muun muassa Pirkanmaan vetytalouden aktivaattori -hankkeen sekä GasGridin infraverkon kehittämissuunnitelmien etenemistä.

Bioenergia

Vaihemaakuntakaavatyön aikana on yhteistyössä kuntien kanssa tarkasteltu voimassa olevassa maakuntakaavassa osoitettuja biotalouden kannalta potentiaalisia alueita. Lempäälään ei ole osoitettu uusia biotalouden alueita. Tekstejä on ajantasaistettu pienimuotoisin lisäyksin ja tarkennuksin, jotta ne osaltaan edistäisivät näiden alueiden kehittymistä muun muassa kestävässä energiantuotannossa. Puuterminaalien osalta kaavaratkaisu perustuu Lempäälän osalta Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 osoitettuihin terminaaleihin.

Sähkönsiirto

Maakuntakaavassa osoitetaan jännitetasoltaan 110-400 kilovoltin voimajohdot ja näiden yhteystarpeet. Kantaverkkoyhtiö Fingrid laatii parhaillaan toteutussuunnitelmia Kristiinankaupungin ja Nokian väliselle Åback – Melo-yhteydelle, mikä kulki Lempäälän kautta. Yhteystarvevarausten linjaukset ovat ohjeellisia merkintöjä, joille ei tarkkaa sijaintia ole vielä määritetty. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on mahdollista tarkastella vaihtoehtoisia sijainteja, joista aiheutuu vähiten vaikutuksia maisemallisille ja kulttuuriympäristön arvoalueille.

Muut teemat

Kaupan ohjaus

Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan yhtenä osana tehdään voimassa olevan maakuntakaavan kaupan merkintöihin muutoksia uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti.

Suojavyöhykkeet

Vaihemaakuntakaavassa puolustusvoimien suojavyöhykkeiden määrittämisestä on vastannut Puolustusvoimat. Suojavyöhykkeitä on yksinkertaistettu siten, että kahden vyöhykkeen sijaan osoitetaan vain yksi vyöhyke, joka kattaa riittävän suoja-alueen. Näin on tehty mm. Säijän alueelle sijoittuvalle suojavyöhykemerkinnälle.

Lempäälän lausunto

Lausunnon valmistelussa on ollut mukana Lempäälän kaavoitus ja ympäristövalvonta.

Lempäälän kunta pitää tärkeänä, että voimajohdon yhteystarve Åback-Melo välille tulee tarkastella tarkemmin ja osoittaa sille toteuttamiskelpoinen linjaus vaihemaakuntakaavassa. Luonnoksessa merkintä sijaitsee juuri hyväksytyyn Hauralan eteläosan yleiskaavalla asuinalueeksi varatulla alueella sekä valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sekä sen vaikutusalueella, ja kulkee olemassa olevan luonnonsuojelualueen läpi.

Vetytalouden osalta on hyvä huomioida, että Flexens Oy Ab ja HydRe Oy valmistelevat investointeja Suomen ensimmäiseen vihreän vedyn tuotantolaitoksen ja vetytankkausaseman integraatiin. Laitteistot suunnitellaan rakennettaviksi vuoden 2024 lopussa tai 2025 alussa Lempäälään Marjamäen logistiikakeskuksen ja LEMENE-energiayhteisön yhteyteen. Flexens kaavailee Lempäälään Marjamäkeen teholtaan 2,5 MW-elektrolyyseriä ja 1,8 MW-aurinkovoimalaa, joilla tuotettaisiin vihreää vetyä pääasiassa raskaan liikenteen tarpeisiin. Lempäälän vetyhanke demonstroi pienen kokoluokan elektrolyysin toimintaa osana hajautettua puhdasta energiajärjestelmää, joka voidaan monistaa pienemmillä ja syrjäisemmillä paikkakunnilla lisäten energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta. HydRe valmistelee hankkeessa ensimmäisen korkean jakelukapasiteetin julkisen vetytankkausaseman pilotointia pääasiassa raskaan liikenteen käytössä. Vetytankkausaseman pilotointi mahdollistaa päästöttömän vetyliikenteen käynnistymisen Suomessa.

Muilta osin Lempäälän kunnalla ei huomautettavaa.

Tämä pykälä tarkistetaan kokouksessa.

Lempäälän kunnan hallintosäännön 5 luvun 1 §:n kunnanhallitus vastaa kaavoituksesta ja kunnan edunvalvonnasta.

Lisätietoja: yleiskaavoittaja Sini Suontausta, 041 7302523, sini.suontausta@lempaala.fi

Esittelijä	Kunnanjohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää antaa selostusosan mukaisen lausunnon Pirkanmaan vaihemaakuntakaavaluonnoksesta.
Käsittely	<p>Keskustelun kuluessa Anita Huhtala esitti seuraavat lisäykset lausuntoon:</p> <p>”1. Luonnonsuojelu/luonnon monimuotoisuus</p> <p>Lempäälän ja Pirkkalan välinen metsäalue on tunnistettava merkittävänä luonto- ja virkistyskohteena. Maankäytöllä alueella on merkittäviä vaikutuksia vesistöihin ja uhanalaisten lajien keskittymiin. Maankäytön suunnitelmat ovat Puskiaisten moottoritiehankkeen YVA:n mukaan pahimmillaan merkittävän haitallisia ympäristölle.</p> <p>2. Suositut luontokohteet</p> <p>Metsäalue on katsottu vaihemaakuntakaavan suositut luontokohteet - aineistossa suosituksi virkistyskohteeksi. Alue on Lempäälän, Pirkkalan ja Tampereen asukkaiden aktiivisessa virkistyskäytössä ja se nousee toistuvasti esiin tärkeänä virkistytymispaikkana alueen asukkaille. Mikäli maankäytön suunnitelmat alueelle toteutuvat on sillä merkittävä vaikutus alueen virkistyskäytölle.</p> <p>3. Kaupan ohjaus</p> <p>Pirkanmaalla liiketoiminta uusiutuu ja kasvaa vastuullisesti -periaatteen mukaan kokonaan uusien liiketoiminnan aluiden rakentamista on arvioitava</p>

kestävyyttä ja luontoarvoja painottaen. Rakentaminen on kestävää jo olemassa olevien väylien varrelle.

4. Liikenne

Asutaan ja liikutaan kestävästi - periaatteen mukaan liikennesuunnittelussa on painotettava kestäviä liikenne- ja asumisratkaisuja. Kokonaan uudet väylälinjaukset eivät ole periaatteen kanssa linjassa, mikä tulisi ottaa huomioon maankäytön suunnitelmissa.”

Keskustelun kuluessa kunnanhallitus päätti muuttaa yksimielisesti lausunnon kappaleen kaksi seuraavanlaiseksi: ”Lempäälän kunta edellyttää, että voimajohdon yhteystarve Åback-Melo välille tulee tarkastella kriittisesti ja osoittaa sille muu toteuttamiskelpoinen linjaus tai tekninen ratkaisu vaihemaakuntakaavassa. Luonnoksessa merkintä sijaitsee juuri hyväksytyin Hauralan eteläosan yleiskaavalla asuinalueeksi varatulla alueella sekä valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sekä sen vaikutusalueella, ja kulkee olemassa olevan luonnonsuojelun alueen läpi.”

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi, että on tehty yksi muutosehdotus, mutta sitä ei ole kannatettu, joten se raukeaa kannattamattomana. Puheenjohtaja totesi, että kunnanhallituksen päätökseksi on tullut päätösehdotus huomioiden kunnanhallituksen yksimielisesti hyväksymä muutos lausunnon kappaleeseen kaksi.

Päätös

Kunnanhallitus päätti antaa selostusosan mukaisen lausunnon Pirkanmaan vaihemaakuntakaavaluonnoksesta huomioiden kokouksessa tehty muutos lausunnon kappaleeseen kaksi.

Merkittiin pöytäkirjaan, että tämä pykälä tarkistettiin kokouksessa.

Merkittiin pöytäkirjaan, että Anita Huhtala jätti asiassa eriävän mielipiteen.

Merkittiin pöytäkirjaan, että kaavoituspäällikkö Teija Mäkelä saapui kokoukseen ennen tämän pykälän käsittelyä klo 15.30.

Tiedoksi

Pirkanmaan liitto (pirkanmaan.liitto@pirkanmaa.fi), yhdyskuntalautakunta, kaavoituspäällikkö, yleiskaavoittaja